

3.7.2. De structuur van de organisatie

De Scientology Kerk bestaat uit een conglomeraat van kerken en nevenorganisaties, die zelfstandige eenheden vormen en, althans formeel, autonoom zijn met een eigen bestuur en eigen statuten. In juridische zin is er geen sprake van een wereldwijde organisatorische eenheid. Wat dit samenstel van organisaties echter toch tot één geheel smeedt, wordt door Scientology zelf aangeduid als de kerkelijke hiërarchie. Met een neutraler woord zou kunnen worden gesproken van de hiërarchisch gestructureerde beleidsvoering. Scientology vergelijkt de opbouw van haar organisatie bij voorkeur met die van de Rooms-Katholieke kerk: een centraal orgaan ter overkoepeling van de wereldwijde organisatie van waaruit bevelslijnen lopen naar de regionale, nationale en lokale organen. In concreto levert dit het volgende organisatorische beeld op.

De centrale leiding van de – om de Scientology-terminologie te gebruiken – kerkelijke organisatie berust bij de Church of Scientology International (CSI), gevestigd in Los Angeles, California. Deze functioneert als overkoepelend lichaam sinds 1982, toen een grootscheepse reorganisatie werd doorgevoerd. Tot die tijd vormde de Church of Scientology of California de koepelorganisatie. De reorganisatie maakte een einde aan de onbevredigende situatie, dat het wereldwijde hoofdkwartier was gevestigd in het Engelse East-Grinstead, terwijl de juridische hoofdzetel zich in Los Angeles bevond. Bovendien behelsde zij het aanbrengen van een striktere scheiding tussen het wereldlijke (management) element van de organisatie en het kerkelijke element. CSI is nu tegelijkertijd de juridische, de administratieve en de kerkelijke koepel van de organisatie. De scheiding tussen het wereldlijke en het kerkelijke aspect komt tot uiting in de gescheiden verantwoordelijkheden van de leidinggevende organen, de Board of Directors (de top van de wereldlijke organisatie) en de Executive Director (de top van de kerkelijke organisatie). De functie van Executive Director, die in 1966 vacant kwam door het terugtreden van Hubbard, wordt sedert 1981 weer vervuld.

In de kerkelijke hiërarchie ressorteren onder de CSI op het regionale vlak (dat wil zeggen per continent) de zogenaamde FOLO's (Flag Liaison Operation Offices). Deze organen hebben de taak om uit naam van de CSI adviezen te geven en diensten te leveren aan de nationale organisaties op hun continent en vervullen tevens een coördinerende functie. Het FOLO voor Europa is gevestigd in Kopenhagen.

Op nationaal niveau laten zich drie typen organisaties onderscheiden, nationale kerken, lokale kerken en missies. Lokale kerken zijn hiërarchisch ondergeschikt aan nationale kerken. Tussen missies en kerken lopen evenwel geen hiërarchische lijnen. Missies ressorteren onder de Scientology Missions International (SMI), een afdeling van de CSI. In beginsel kan elke scientoloog ergens een missie beginnen. Uiteindelijk kan deze tot een kerk uitgroeien, indien naar het oordeel van de CSI wordt voldaan aan een aantal voorwaarden, vooral gericht op de aanwezigheid van administratieve en dienstverlenende capaciteit. Ook binnen de categorie kerken zijn nog weer gradaties te bespeuren al naar gelang de omvang van het cursusaanbod. Is een kerk in staat cursussen aan te bieden boven een bepaald niveau, dan wordt zij gekwalificeerd als Advanced Organisation (gevorderde organisatie). In Europa komt deze benaming toe aan de vestigingen in Kopenhagen en East-Grinstead. Cursussen van het hoogste niveau worden slechts door één organisatie geboden, namelijk Flag. Flag staat voor vlaggeschip en was enige tijd de benaming van het aan het eind van de jaren '60 op zee gevestigde hoofdkwartier van de Scientology-organisatie. Tegenwoordig is dit orgaan – met een eigen rechtspersoonlijkheid – het hoofdkwartier van de in die jaren opgerichte Sea-Organisation, aanvankelijk na het intermezzo op zee gevestigd in Clearwater, Florida, en nu eveneens in Los Angeles. Flag verzorgt niet alleen cursussen voor de verst gevorderden, doch houdt zich ook bezig met de verdere ontwikkeling van het cursusprogramma. Formeel staat het orgaan buiten de kerkelijke hiërarchie

en fungeert het als advieslichaam van de CSI. Materieel echter drukt het wel degelijk een stempel op het beleid van de organisatie. De Sea-Org immers is een soort broederschap of, zo men wil, elite van de meest gevorderde en meest toegewijde scientologen. Ontlenen dezen aan hun lidmaatschap op zich zelf geen zeggenschap over niet-aangesloten scientologen, in de praktijk bekleden velen van hen belangrijke posities binnen de Scientology-organisatie.

De opkomst van de Sea-Org werd gevolgd door de geleidelijke neergang van een ander orgaan dat, hoewel formeel onderdeel van de Scientology-organisatie, tijdens zijn bestaan een min of meer autonoom netwerk binnen de organisatie vormde en in feite jarenlang de dienst uitmaakte: het Guardian's Office (GO). Tot de taken van dit in 1966 opgerichte orgaan behoorden public relations, externe contacten, met name op juridisch en financieel gebied, en de bescherming van de organisatie en haar leden tegen bedreigingen van binnenuit en van buitenaf. Vooral die laatste tak bepaalde het beeld van het GO als waakhond van Scientology, immer alert en (over)reagerend op als bedreigend beschouwde voorvallen. Sinds het orgaan in 1971 ook formeel autonoom werd, ontwikkelde het zich alras tot een staat in de staat, met eigen regels en met een eigen beleid. De leiding van het GO berustte bij de Guardian, welke rechtstreeks ressorteerde onder de Controller, na de Executive Director de belangrijkste uitvoerende functionaris (de functie werd vervuld door Hubbard's vrouw Mary Sue). In elke organisatie fungeerde een assistant-guardian, die de feitelijke macht uitoefende. Zijn taakopvattingen over de bescherming en verbreiding van Scientology lieten het GO en met hem de Kerk verwickeld raken in talrijke civiele procedures. In 1979 bereikte het orgaan een dieptepunt, toen enkele leidende figuren in de Verenigde Staten schuldig werden bevonden aan inbraak en diefstal. Het aantreden van een nieuwe Executive Director gaf het sein voor de grote schoonmaak. De Kerk erkende in een interne beleidsbrief⁶³, dat het GO op drift was geraakt en dat zijn handelwijze somtijds strijdig was geweest met de belangen van de Kerk; met name gold dat de gepleegde misdrijven. De topmensen van het GO werden op een zijspoor gezet en door anderen vervangen. In 1982 werd het orgaan (inclusief de functie van Controller) opgeheven en werden zijn taken voor zover nodig ondergebracht bij andere onderdelen van de organisatie. Daarmee gaf de Kerk uiting aan haar streven om verbetering te brengen in haar negatieve imago. De Kerk, zo meent men, zal beter gedijen in een mild klimaat zonder de agressiviteit en de escalatie van actie en reactie van weleer. Meer dan voorheen tracht men conflicten met (ex-)leden in der minne te schikken en met critici een dialoog aan te gaan. **In hoeverre deze nieuwe trend zich zal doorzetten, zal in de komende jaren moeten blijken.**

De onderlinge contacten tussen de verschillende onderdelen van de Scientology-organisatie zijn veelvuldig. Een belangrijke rol daarin spelen de beleidsbrieven die, te zamen aangeduid als «policy», inmiddels acht dikke boekwerken omvatten. Beleidsbrieven zijn afkomstig van de CSI. Daarnaast kunnen hiërarchisch hogere kerken beleidsaanwijzingen en -adviezen geven aan lagere kerken, niet zelden tegen betaling. Beleidsmaatregelen kunnen onder bijzondere omstandigheden door de Raad van Bestuur van een nationale kerk worden afgewezen, bij voorbeeld wanneer zij de kerk op gespannen voet zouden brengen met de nationale wet. Een dergelijke opstelling van een lagere kerk behoort echter tot de hoge uitzonderingen, zodat men mag vaststellen, dat lagere organen binnen de organisatie gebonden zijn aan wat van hogerhand wordt voorgeschreven. Bovendien is er een vorm van toezicht op lagere kerken door kerken die zich hoger in de hiërarchie bevinden. Zou blijken dat een lagere kerk zich niet aan het beleid houdt of anderszins niet naar wens functioneert, dan kan zij tot de orde worden geroepen. Andere contacten tussen de onderdelen van de Scientology-organisatie dragen vaak meer een zakelijk karakter. Zo

⁶³ Brief van de Executive Director International van 26 augustus 1981, SO/ED 1789 INT; ter inzage op het commissiesecretariaat.

kunnen kerken elkaar tegen betaling diensten verlenen in de vorm van het verzorgen van specifieke opleidingen. Boeken die in het kader van cursussen worden gebruikt of te koop worden aangeboden, betrekken de kerken – eveneens tegen betaling – bij de Scientology-uitgeverij, New Era Publications. Overigens betalen de kerken een percentage van hun inkomsten (opbrengsten van cursussen en verkoop producten) aan de overkoepelende organisatie als bijdrage in de overhead-kosten.

Zoals de uitgeverij een afzonderlijke rechtspersoon is, functioneren binnen de Scientology-organisatie nog diverse andere rechtspersonen, hetgeen de overzichtelijkheid van het geheel niet bevordert. Voor nevenactiviteiten, die Scientology ontwikkelde, werden in het algemeen nieuwe rechtspersonen opgericht. Sommige van deze activiteiten, zoals de strijd voor de rechten van (psychiatrische) patiënten, drugshulpverlening en de hervorming van het politie-apparaat met het oog op de privacy-bescherming van de burger, hebben door de jaren heen de aandacht van de organisatie gehad. In dat verband fungeren in tal van landen instellingen als een commissie voor de Rechten van de Mens en Narconon. Andere nevenactiviteiten dienden veeleer beperkte doelen als fondsenwerving en het kweken van een gunstig imago.

Tot slot van deze beschrijving van de internationale structuur van de organisatie nog enkele opmerkingen over de positie van de oprichter van Scientology, Hubbard. Sinds zijn terugtreding in 1966 als Executive Director heeft Hubbard in de organisatie geen officiële functie meer vervuld, terwijl hij ook niet meer in het openbaar werd gezien. Dat gaf grond aan speculaties over zijn overlijden. Vanwege de Scientology Kerk worden dergelijke uitspraken gedurig tegengesproken, welke reactie steun vindt in een recente gerechtelijke uitspraak in de Verenigde Staten⁶⁴. Hubbard zou een teruggetrokken leven leiden op zijn kapitaal⁶⁵ landgoed bij Riverside, California, en geen rechtstreekse bemoeienis meer hebben met de organisatie. Nochtans is het buiten kijf dat zijn gezag onder de Scientology-aanhang niet aan kracht heeft ingeboet. Ook zijn feitelijke macht moet groter zijn dan zijn formele positie doet vermoeden. Het beste wordt dat geïllustreerd door de beslissing van de Board of Directors, dat in het officiële beleid van de Kerk, de policy, geen wijzigingen kunnen worden aangebracht dan na toestemming van Hubbard. De redenering daarbij is, dat Hubbard de policy zelf heeft opgesteld na lang nadenken en veel onderzoek, waaruit bleek dat zij werkbaar was en dat zij werkte; zoiets kan iemand niet op eigen gezag veranderen.

3.7.3. *Opvattingen*

De leer van de Scientology Kerk in kort bestek te beschrijven is geen eenvoudige taak. De grondslag van deze leer wordt immers gevonden in een omvangrijk en niet altijd even toegankelijk, beschouwelijk oeuvre dat

⁶⁴ Op 13 juni 1983 sprak een rechter van het Riverside Superior Court uit ervan overtuigd te zijn dat Hubbard nog in leven is. Diens oudste zoon die met zijn vader in onmin verkeert, had gesteld dat zijn vader óf dood óf ontoerekeningsvatbaar was, had de Kerk ervan beschuldigd diens landgoed (waarde geschat op US \$ 100 mln.) te exploiteren en had gevorderd als beheerder te worden aangesteld. De verdediging van de Kerk produceerde daarop een stuk met de vingerafdrucken en handtekening van Hubbard, waarin deze verklaart uit privacy- en veiligheidsoverwegingen voor een leven in afzondering op een geheim adres te hebben gekozen. De vordering van Hubbard's zoon werd daarop afgewezen. Zie behalve de verklaring van Hubbard onder meer Los Angeles Times, 14 juni 1983; beide ter inzage op het commissiesecretariaat.

⁶⁵ De Scientology Kerk benadrukt dat Hubbards vermogen voornamelijk is gevormd uit de inkomsten uit zijn eigen arbeid als science-fiction auteur en niet is onttrokken aan de baten van Scientology. De schuld van US \$ 13 mln. die Hubbard de Kerk kwijtschold bij zijn terugtreden in 1966 zou dan ook zijn ontstaan door leningen van Hubbard aan de Kerk. De merites van deze beweringen zijn moeilijk te beoordelen. Enige twijfel over het waarheidsgehalte is ontstaan door de volgende passage uit de eerder genoemde verklaring van Hubbard: «I have transferred my religious trademarks to the Religious Technology Centre, but I retain full ownership of any commercial application of the marks as well as full ownership of all my copyrights and patent rights, none of which have been transferred. Contrary to the unformed allegations of the petition, my trademark transfer involve no monetary loss».

de oprichter Hubbard in de loop van de jaren heeft geproduceerd. Het boek Dianetics, dat aan de wieg stond van Scientology werd gevolgd door een groot aantal boeken waarin de daarin ontwikkelde theorie werd verbreed en op tal van punten aangevuld en uitgewerkt⁶⁶.

Tracht men het geheel van opvattingen, doelstellingen en praktijken van Scientology te overzien, dan laat zich globaal aangeduid een drietal niveaus onderscheiden. Het hoogste – en tevens minst uitgewerkte – niveau omvat de opvattingen over het heelal als een geordend geheel, een soort wereldverklaring die door Wallis⁶⁷ is omschreven als «kosmologie»⁶⁸. Enigszins ter zijde daarvan staan mens-beschouwende opvattingen, opvattingen over goed en kwaad, enz. Het middelste niveau wordt gevormd door een aantal theoretische noties die geacht worden te zijn afgeleid van de kosmologische visie en die haar toepassing vinden in de praktijk van Scientology. Het laagste van de hier onderscheiden niveaus ten slotte betreft de praktische toepassing en dat is het niveau waarop in Scientology de meeste nadruk ligt. Dat komt onder meer tot uitdrukking in de kwalificatie die de organisatie zelf van haar leer geeft: een toegepaste religieuze filosofie.

Een beschrijving van de leer van Scientology op de voor de hand liggende wijze, namelijk afdalend van het hoogste naar de lagere niveaus, zou ons inziens zowel aan dat laatste feit onrecht doen als een miskennis vormen van de feitelijke ontwikkeling die deze leer heeft doorgemaakt. De Scientology-leer heeft zich immers niet langs deductieve weg vanuit de wereldbeschouwelijke principes ontwikkeld, maar juist andersom. Het begin lag bij de toepassing van de principes van dianetics (het neutraliseren van engrammen, die de neerslag vormen van traumatische ervaringen, zie blz. 120), beginselen van min of meer psychologische aard. In de praktische toepassing van dianetics lag de aanleiding tot de ontwikkeling – binnen wat Scientology ging heten – van theoretische notities en kosmologische opvattingen, de religieus-filosofische bovenbouw. Laten wij daarom de dianetische methode als uitgangspunt van onze uiteenzetting nemen.

De mens, zo stelt Scientology vast, doet in zijn leven tal van ervaringen op van traumatische aard. Dingen die hem overkomen, situaties die hij verkeerd beoordeelt en omstandigheden die hij niet begrijpt doen hem beslissingen nemen die niet optimaal zijn en hem zelf en anderen schade berokkenen. Zijn gedragspatroon wordt primair bepaald door zijn reactieve geest, welke zijn analytische geest overvleugelt. Dat geeft conflicten, omdat de diepere, analytische geest van de mens automatisch het optimale nastreeft. Die conflicten kunnen zich binnen een mens zo opstapelen dat deze ernstige psychische en lichamelijke klachten ontwikkelt. Daarbij komt dat, aldus Hubbard, de dianetics-praktijk aan het licht bracht dat ook traumatische ervaringen uit eerdere levens de mens parten spelen. Zo ontstond de opvatting, dat in elke mens een geestelijke kern huist, die eeuwig is en niet met het menselijk lichaam afsterft. De mens is een geestelijk wezen, zo leert Scientology, en zijn handelen dient zoveel mogelijk in overeenstemming te zijn met het natuurlijke (feilloze) streven van dit wezen. Daartoe dient de reactieve geest, een onderdeel van het stoffelijke omhulsel dat het geestelijke wezen tijdelijk als woonplaats heeft, zoveel mogelijk buiten werking te worden gesteld. De dianetische methode draagt daarvoor de oplossing aan, namelijk de opsporing en vernietiging van de traumatische ervaringen die de werking van de reactieve geest bepalen. Op dit punt splitsen zich de wegen van dianetics en Scientology, althans in theoretisch opzicht.

⁶⁶ Een overzicht van de belangrijkste «officiële» Scientology-literatuur wordt gegeven in Roy Wallis, *The Road to Total Freedom*, Heinemann London 1976, blz. 270–271.

⁶⁷ Roy Wallis, op.cit., blz. 103.

⁶⁸ Hoewel de Scientology Kerk moeite heeft met de term «kosmologie» (zij spreekt liever van filosofie), menen wij dat Wallis erin geslaagd is een treffende uitdrukking voor het hoogste niveau van de scientology-theorie te vinden. «Kosmologie» is immers een term die van oudsher gebruikt is als aanduiding voor een veronderstelde (hypothetische) orde in het heelal.

Praktisch is het onderscheid gering, omdat zowel in dianetics als Scientology het auditeren (auditing) een centrale rol speelt. Auditing is oorspronkelijk de naam voor de psychotherapeutische methode die binnen dianetics wordt toegepast, maar die ook wordt gehanteerd voor de toepassing van Scientology-processen (technieken). In Scientology wordt auditing doorgaans aangeduid met de term geestelijke begeleiding (pastoral counseling).

Auditeren is het luisteren naar een cliënt en het gericht stellen van vragen door de auditor. De auditor is getraind, de gebruikte methoden zijn gestandaardiseerd en de sessies staan onder controle van een zogeheten «case supervisor», die het verslag dat de auditor van elke sessie maakt bestudeert en die zo nodig de auditor corrigeert. Bij het auditeren wordt ter bevordering van precisie en snelheid in de regel gebruik gemaakt van de E-meter (elektropsychometer), een apparaat dat veranderingen in de elektrische weerstand van het menselijk lichaam meet. Volgens onder meer Vrolijk is de werking gebaseerd op het principe van de elektrodermale response (EDR), het beginsel dat bij emotie de elektrische weerstand van de huid verandert.⁶⁹

De Scientology Kerk zelf ontkent overigens dat de EDR in het geding is bij de werking van de E-meter. Blijkens de argumentatie van de Kerk – die zich daarbij baseert op een beschrijving van de E-meter door een Duits natuurkundige (Dr. Ph. Sonntag, Die Funktion des Hubbard Elektrometers, 1976, ter inzage op het commissiesecretariaat) – is de Kerk niet bekend met de fysiologische beginselen van de EDR (zie daarvoor J. Beyk⁶⁹).

Hubbard was overigens de eerste die dit principe in gestandaardiseerde vorm in de therapeutische (leken)praktijk introduceerde. De officiële definitie van de E-meter (een religieus instrument in de Scientology-optiek) ontleen wij aan de omschrijving die de Scientology Kerk gebruikte in een zaak voor de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens (Application no. 7807/77, X and Church of Scientology vs Sweden, Decision of 5 May 1979): «A religious artifact used to measure the state of electrical characteristics of the «staticfield» surrounding the body and believed to reflect or indicate whether or not the confessing person has been relieved of the spiritual impediment of his sins».

Dianetics, volgens de Scientology Kerk, een «substudie» van scientology, is de wetenschap die zich bezighoudt met de menselijke geest, het menselijke verstand, terwijl scientology de mens als spiritueel wezen benadrukt, gescheiden van en verschillend van lichaam en geest. Laten wij nu verder de scientology-weg volgen en daarmee overstappen op het kosmologische onderdeel van de leer.

Het geestelijke wezen dat de mens is, noemt Scientology thetan. De thetan is het ware zelf, onsterfelijk, almachtig en alwetend. Thetans bestonden al voor er sprake was van materie, energie, ruimte en tijd (matter, energy, space, time, ofte wel in Scientology-jargon: MEST). MEST ontstond toen thetans werelden schiepen om zich mee te vermaken. Aangetrokken door het spel met deze werelden raakten thetans zich gaandeweg minder bewust van het feit dat zij door hun creaties zich zelf beperkingen hadden opgelegd. Zo verloren zij het besef van hun eigen status, hun onsterfelijkheid, almacht en alwetendheid en veronderstelden zij niet meer te zijn dan de lichamen waarin zij huisden. Ook waren zij zich niet meer bewust van de overgang van het ene, gestorven lichaam naar het andere. In al die tijd deden zij talloze traumatische ervaringen op. Scientology is erop gericht om de thetan weer vrij te maken, de thetan zijn volledige controle over lichaam en geest te doen herkrijgen. «Clear» worden is een stap in die richting, doordat daarmee de reactieve geest wordt uitgeschakeld, maar het uiteindelijke doel dat de scientoloog wordt voorgehouden is de status OT (Operating Thetan) te bereiken. In die staat immers heeft de thetan zijn oorspronkelijke controle over lichaam en geest hervonden.

⁶⁹ J. Beyk, De «Galvanic Skin Response», principes en scoring, Nederlands Tijdschrift voor Psychologie, 25ste jaargang, 1970, blz. 441 e.v.).

A. Vrolijk, Transcendental meditation and dianetics. Two sects, two ways of confronting, in Gedrag, Tijdschrift voor psychologie, 6de jaargang, 1978, 3/4 blz. 181 e.v.).

De technieken die in Scientology worden toegepast in trainingscursussen en auditing zijn deels afgeleid van theorieën die rond het centrale element in het systeem, de thetan, zijn opgebouwd. Tal van technieken beogen één of meer van de doelstellingen die deze theorieën in zich bergen te bereiken dan wel naderbij te brengen.

De «afgeleide filosofie» concentreert zich rond een viertal elkaar aanvullende begrippen, die wij hier kort aantippen, te weten exteriorization, confrontation, communication en control.

Exteriorization houdt in, dat de thetan het beste tot zijn recht komt indien hij zich in een bepaalde positie ten opzichte van het lichaam bevindt, niet in het lichaam of geheel daarvan gescheiden, doch vlakbij het lichaam en dat bewust beheersend.

Confrontation vervolgens staat voor de gedachte, dat herstel van zijn capaciteiten het de thetan mogelijk maakt om zijn omgeving te «confronteren», tegemoet te treden, aan te kunnen. Dat stelt de mens in staat om zijn eigen verantwoordelijkheid voor bepaalde schadelijke handelingen onder ogen te zien en aldus gespaard te worden voor de blokkering, die de schuldgevoelens opgewekt door het voortdurende ontlopen van die verantwoordelijkheid veroorzaken.

Het derde kernbegrip, communication, wil zeggen, dat de thetan zijn mogelijkheden om met de omgeving te communiceren moet benutten. Meestal wordt de thetan ergens op het tijdspad dat hij heeft gevolgd vastgehouden als gevolg van een trauma, waardoor hij niet voldoende «in communicatie staat» met zijn lichaam en zijn omgeving. Daarin ligt, aldus Scientology, de oorzaak van veel psychosomatische klachten.

Control is het laatste van het viertal begrippen. Het brengt tot uitdrukking, dat de thetan oorzaak moet zijn in plaats van gevolg. Hij moet niet, zoals doorgaans het geval is, worden beheerst door lichaam en geest, doch omgekeerd zelf zijn omgeving beïnvloeden en beheersen. Wie kennis neemt van de inhoud van de trainingscursussen en auditing die de Scientology Kerk op zijn programma heeft staan, zal bijna steeds de hiergenoemde begrippen daardoorheen zien schemeren.

Enigszins ter zijde van de kosmologische opvattingen rond de thetan en de daarvan afgeleide filosofie menen wij ten slotte enkele filosofische uitgangstellingen te mogen signaleren, die in de Scientology-leer het handelen van de mens verklaren. Zij vormen de basis van de ethiek van de Scientology Kerk. De kern van dit facet van de leer is de idee, dat de mens zich laat leiden door een drang om te overleven. De mens is echter afgedwaald van de optimale weg naar overleven. Hij heeft handelingen verricht die schadelijk (onethisch) zijn, en daardoor zijn natuurlijke vermogen om steeds in elke situatie de beste beslissing te nemen ondergraven. Ethiek is aldus de «reason and the contemplation of optimum survival⁷⁰; goed is constructief en kwaad is destructief ten opzichte van het dynamische bestaansprincipe survival, overleven. Hubbard heeft dit principe in acht zogeheten «dynamics» onderverdeeld: survival for one's self (voldoet men volledig aan deze eerste dynamic, dan is men «clear»), for one's family and children, for one's group, for mankind, for all living things, for the physical universe itself, for the spiritual universe en ten slotte voor God⁷¹.

Inderdaad omvatten de Scientology-opvattingen het bestaan van een schepper, een god. Wat god precies betekent blijft nochtans geheel open. Door middel van Scientology kan ieder voor zich de betekenis die god voor hem heeft vaststellen. Overigens zijn ook andere kosmologische opvattingen zoals het bestaan van vorige levens allerminst dogma's voor potentiële volgelingen: de juistheid ervan moet men zelf ontdekken.

⁷⁰ What is Scientology, blz. 204.

⁷¹ Ibidem, blz. 200. De eerste vier dynamics – die van biologisch en sociaal karakter zijn – werden pas na de publicatie van het boek Dianetics aangevuld met de laatste vier, die meer van morele en spirituele aard zijn. Zie ook: Roy Wallis, op. cit., blz. 39. Deze uitbreiding loopt parallel aan de ontwikkeling van dianetics in de richting van Scientology.

Wanneer men zich aan het einde van deze beschrijving van de leer van de Scientology Kerk afvraagt waar deze leer geplaatst zou kunnen worden, is het interessant om vast te stellen dat Scientology zich zelf ziet als een religieus-filosofische stroming in de traditie van de oosterse wereldbeschouwingen zoals hindoeïsme en boeddhisme⁷². Hubbard zou een diepgaande studie van andere godsdiensten hebben gemaakt, en de resultaten ervan zouden in de opvattingen van Scientology hun weerslag hebben gevonden. In hoeverre elementen uit de Scientology-opvattingen feitelijk zijn ontleend aan andere bronnen is onduidelijk. Beïnvloeding waarvan ook de Scientology Kerk erkent dat zij heeft plaatsgevonden⁷³ kan ook min of meer onbewust hebben plaatsgevonden. Inderdaad zijn er enkele overeenkomsten aan te wijzen tussen de Scientology-opvattingen en die van oosterse religies. Met name geldt dat voor yoga, dat binnen de oosterse religies een gemeenschappelijke methode is om tot hogere bewustzijnsstoelstanden te geraken, tot eenheid met het al, het ene waaruit de wereld der verschijnselen is ontstaan en waarop deze berust. In de oosterse religies wordt geen dogmatische wereldverklaring aangehangen, noch een uniform scheppingsverhaal. De bestaansgrond, of goddelijke kracht, wordt wel geïdentificeerd met de atman, het zelf, het fundament waarin alle levensfuncties gegrondvest zijn en waarvan alle functies en psychische vermogens een manifestatie zijn. Een dergelijke zienswijze komen wij ook bij Scientology tegen, als gesproken wordt van de thetan als oorzaak van alle lichamelijke en psychische uitingen, als almachtig en alwetend, als het ware zelf⁷⁴.

Wat yoga betreft is het voorts opmerkelijk, dat de accentuering van het praktische aspect gelijkenis vertoont met de nadruk die binnen Scientology op de technieken wordt gelegd. Daar komt bij, dat yoga-beoefening leidt tot het (her)krijgen van onbevroede capaciteiten (kennis van vorige levens, alles kunnen zien, onzichtbaarheid, e.d.) die verwantschap vertonen met de geclaimde resultaten van de toepassing van Scientology-technieken⁷⁵. Die technieken verschillen overigens zeer van de methoden die in yoga worden gebruikt.

3.7.4. *Activiteiten in Nederland*

Ontwikkelingsgang

Uit de voorafgaande beschrijving van de internationale ontwikkeling van de organisatie zal duidelijk zijn, dat de reputatie van de Scientology Kerk ten tijde van haar komst naar Nederland in 1970 verre van smetteloos was. Aan het einde van de jaren '60 was de Kerk in verscheidene landen gewikkeld in gerechtelijke procedures, vormde zij onderwerp van onderzoek door overheidsinstanties en stond in het algemeen haar handelwijze in de media aan scherpe kritiek bloot. Het behoeft dan ook geen verbazing te wekken dat reeds de eerste tekenen van Scientology-activiteit in ons land de aandacht van de overheid trokken. Medio 1970 attendeerde de Nationale

⁷² «Scientology zet een traditie voort die is ontstaan met de Veda's en die haar vorm vond in de Dharma». (Brief van de Scientology Kerk aan de subcommissie van 14 juli 1982).

«De oorsprong van de Scientology-filosofie is terug te vinden in de oudste religieuze geschriften, de Vedische hymnen, en Scientology zet als filosofie de traditie van het boeddhisme voort.» (Brief van de Scientology Kerk aan de subcommissie van 20 april 1982).

⁷³ In «The Background and Ceremonies of the Church of Scientology of California, Worldwide» (1970) is een hoofdstuk opgenomen over de «achtergrond van de religieus-historische wortels van de Scientology Kerk», waarin naast hindoeïsme en boeddhisme ook Griekse wijsgeren, Spinoza en Thomas van Aquino als bronnen van wijsheid welke nu deel uitmaakt van de Scientology-opvattingen worden opgevoerd. Zie verder: Wallis, op.cit. blz. 110-113.

⁷⁴ Zie behalve blz. 115-117 van dit rapport (over hindoeïsme) en blz. 131 (over de kosmologie van Scientology) ook J. Gonda, Inleiding tot het Indische denken, 1948, en zijn bijdragen over Indische filosofie, hindoeïsme, boeddhisme e.d. in de Grote Winkler Prins Encyclopedie.

⁷⁵ Zie Wallis, op. cit., blz. 112-113, die concludeert, dat «Scientology theory and practice seems to be oriented to goals that have been traditional in the realms of the occult and to derive this orientation and some of its philosophical rationale from yoga. The abilities to which Scientologists lay claim parallel the siddhis of the yogi.» (Ibid., blz. 122).

Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid de regering op de moeilijkheden die de vestiging van Scientology in Nederland zou kunnen veroorzaken. Deze actie leidde tot de opdracht van Justitie aan de procureurs-generaal om een onderzoek te doen instellen naar de aard en omvang van de activiteiten van de organisatie. De activiteiten waren minimaal, zo wees het onderzoek uit: een korte cursus in Rotterdam, een lezing in Amsterdam en de oprichting van twee stichtingen, de L. Ron Hubbard-stichting en de Stichting Scientology-Leiden. Geconcludeerd werd dat er weinig concrete aangrijpingspunten waren voor de bestrijding van de organisatie. Er waren geen aanwijzingen dat strafbare feiten werden gepleegd en evenmin feiten of omstandigheden die gronden voor ontbinding konden vormen. Men besloot zich voorshands van actie tegen de organisatie te onthouden, doch wel waakzaam te blijven.

Inderdaad hadden de Scientology-activiteiten in het begin van de jaren '70 een zeer geringe omvang. Zij beperkten zich in feite tot de pogingen van twee buitenlandse scientologen om een vaste kern van Nederlandse aanhangers te kweken die de organisatie zelf zouden kunnen uitbouwen. Eind 1971 verlieten deze buitenlanders ons land onder de mededeling aan de Leidse politie dat inmiddels voldoende Nederlanders voor de beweging waren opgeleid. In 1972 nam de organisatie met de oprichting van de Stichting Scientology Kerk Nederland⁷⁶ de juridische vorm aan van kerkgenootschap. De bedoeling was dat de SKN het overkoepelende lichaam zou worden van een aantal later op te richten plaatselijke kerken. Dat plan is evenwel nooit verwezenlijkt. Het bleef bij de oprichting in 1977 van de Scientology Kerk Amsterdam (SKA), die in 1981 als kerkgenootschap werd aangemeld. Landelijk gezien werd Amsterdam het centrum van Scientology-werkzaamheid. Andere plaatselijke groepen ontstonden er nauwelijks, afgezien van een kleine zelfstandige vestiging (missie) in Den Haag (sedert 1976). Vanuit Amsterdam ontwikkelde activiteiten leidden alleen in het Friese Kortehemme en in de Belgische plaatsen Gent, Hasselt en Antwerpen tot organisatievorming. Pas onlangs lijkt daarin, zoals wij nog zullen belichten, enige verandering te zijn gekomen met de vorming van plaatselijke dianetics-groepen.

Hoewel de omvang van de beweging in de beginjaren zeer beperkt bleef (eind 1973 bedroeg het aantal stafleden 12) en haar activiteit dienovereenkomstig, verflauwde de aandacht voor de Scientology Kerk aan de zijde van de overheid niet. Zo vatte Volksgezondheid – meer gedreven door ongerustheid over de mogelijke kwalijke effecten van Scientology dan door concrete gegevens over laakbaar gedrag – het voornemen op om de journalist J. Phaff, die al eerder over het onderwerp had gepubliceerd⁷⁷, een opdracht te verlenen tot het vervaardigen van een onderzoeksrapport over Scientology. Phaff zou daarvoor een subsidie ontvangen en worden bijgestaan door een beoordelingscommissie, bestaande uit vertegenwoordigers van Volksgezondheid en van Justitie. Doordat Phaff uiteindelijk niet wilde meedoen liep deze actie op niets uit. Eind 1973 werd een nieuwe poging ondernomen. Ook hier ging het om een actie van Volksgezondheid-ambtenaren, handelend op persoonlijke titel, niet op basis van besluitvorming op ministerieel niveau⁷⁸. Er werd een 8 man sterke werkgroep – de werkgroep-Dekker – ingesteld, bestaande uit ambtenaren van Volksgezondheid en van Justitie, aangevuld met enkele deskundigen uit de geestelijke gezondheidszorg. De vergadernotulen⁷⁹ laten zien, dat de werkgroep vooral

⁷⁶ De SKN, die overigens door misverstanden aan de zijde van Scientology over de te volgen procedure eerst in 1974 als kerkgenootschap werd aangemeld, heeft sedert 1977 een louter papieren bestaan geleid. De enige reden voor haar voortbestaan was het feit dat de SKN partij was in een al sinds 1972 slepende gerechtelijke procedure (wegens smaad) tegen het Westduitse tijdschrift Neue Revue, welke eind 1983 door de Scientology Kerk is beëindigd. Tot liquidatie van de SKN heeft dat nog niet geleid.

⁷⁷ Vrij Nederland, 13 juni 1970 en 28 november 1970; zie ook een latere publikatie van Phaff's hand in Vrij Nederland, 9 november 1971.

⁷⁸ Staatssecretaris Veder-Smit van Volksgezondheid en Milieuhygiëne kwalificeerde deze actie in een brief van 27 mei 1980 als «oriënterend overleg», dat plaatsvond naar aanleiding van de discussies over Scientology in Australië, Engeland en Amerika.

⁷⁹ De notulen zijn opgenomen in een (vertrouwelijk) dossier betreffende de werkgroep, aanwezig op het ministerie van Justitie, dat door ons met toestemming van de minister kon worden geraadpleegd. De hier gereleveerde gegevens zijn aan het dossier ontleend, doch zo geselecteerd en geformuleerd, dat daarmee ons inziens geen afbreuk wordt gedaan aan de vertrouwelijkheid van het dossier.